

már ismert pontos megfigyelőként (például: *Műhelytanulmány, Gin és bor, Finisz-ciklus*).

Ezzel töri meg a korai korszak feszes, kimért egyensúlyát, így van beteljesedőben *Niklai fordított útja: ő a klasszicizáló egyensúlyozás, vélt szintetizálás után jut el lírája átforrósodásához. Az Éveim énekében még egyszer összefoglalja útját, megtartva belőle a tipikusait, a tanulságot adót, és lehántva az egyedít, a csak őrá (nem a költőre, az emberre esetlegesen) szabottat. Ezzel válik költővé. Ekkor már a verse nemcsak egy nyomorúság vigasza, hanem a közösség megismert problémáival telített állásfoglalás, véleménymondás, izgalmas közéletiség. Ennek izzóan sokrétű kibomlása a *Mérleg hava* című érzelmi és értelmi rapszódia, mely Niklai útja legértékesebb elemeit foglalja össze, levetve a klasszicizáló mesterkélt-ség minden emlékét.*

Ezen az úton Niklai, az ember is magára talált, leküzdvé kisebbségi komplexumait. Közéleti lírájával párhuzamosan bontakozik ki az emberi magatartást újra és újra fogalmazó verseinek láncja (*Prológ, Ónarckép, Pillanatkép, Példád a tél, Hullámtörő*), szerelmeinek vívódásokkal teljes férfias vallomása (*Válás előtt, Másnap reggelig, Tűnődő, Requiem, Valószínűség két tételben*). Ez a magáratalálás nem jelent még nyugalmat, sok problémája még megoldatlan, zakatoló erővel jelentkezik, de gondjai és ezek versbeli kifejezései már mindinkább tülemlkednek az egyediség érdeklenségén, már nemcsak verselése, műves képei miatt figyelünk rá. Célját elérte, helyet talált a ma emberei között, figyelmet és meghallgatást. Sikerült neki az, ami keveseknek: meglett emberként indulva, időt töltött, gyógyulást váró verselgető helyett célt nyert ember és költő lett. (*Szépirodalmi Könyvkiadó 1965.*)

KABDEBŐ LÓRÁNT

ÁGH ISTVÁN: SZABAD-E ÉNEKELNI

Mint annyi nemzedéktársának, a tehetőséges Ágh Istvánnak költői horizontja is a falu és a város pólusai közt feszül. Származása, gyermekora a faluhoz kötik, de jelene a város. „Húsvétra, karácsonyra, szabadságra” tér haza, mint írja a kötet címadó versében, s a szülőföldtől, az örökölt életformától és sorstól való ilyen értelmű elszakadás határozza meg élményvilágát, első kötetének problematikáját.

A szülőföldhöz, annak tájaihoz, embe-reihez való viszonya bonyolult. Az otthon emléke néha nosztalgiaát kelt benne, versei ilyenkor megtelnek idilli hangulatokkal, mezők, aranyló vetések, vásárok, dísznótorok, falusi virradatok pasztellképeivel. Bármennyire frissek, harmatosak is ezek az idillek, nincs köztük nagy vers – nem is lehet, hisz az élményanyagra, melyekből születtek, ez jellemző:

*Szívem, eszem ennyit őriz,
mert ködbe tűnt az idő is,
csak az emléke világol,
mint réti tűz a homályból.*

„Húsvétkor, karácsonykor” való hazatérései, ha felületesen is, feltárják előtte a falu mai állapotát. Ilyenkor a többet akarás, a fejlődés viszonylagos lassúsága miatti türelmetlenség keserű indulatot vált ki belőle, hangja megkeményül: „Csizma kellett volna... – lábnymom pocolyavíz tölti föl” – panasolja a kötet első ciklusát lezáró *Utószó*-ban. S mert még a „kerékkötő mező” még ma is „vásárra dob ifjúságot, emészt talen-

tumot”, innen a felkiáltás: „három napra jöttem, ennyi elég”, s a konklúzió: „meglőgni lehet csak, búcsúzni nem”.

Elszakadásából, mely azért nem „meglőségás”, következik a hűség és árulás konfliktusa:

*szégyelltem magam gabonaérés idején
mert a parasztok ünnepélyesebbek
földek felé fordulva hallgatták az érést
a feszes táblák pattogásait*

– olvashatjuk már a kötet egyik bevezető versében (*Gabonaérés idején*). A városnak szentelt versben is (*Kőbánya*) a hűség figyelmeztető szavával jelenik meg a szülőföld látomása:

*Emlékeim, ti kövér hó alatt
csöpp ablakokból pislogó szobák,
nyulas mezők, de rég elhagytalak,
a menny talpáin vágattok tovább...
Ha elfelejtem árvaságtokat,
találhatok-e magamnak hazát?*

Ugyanebből a konfliktusból, az örökölt sors nem vállalása miatti önvádból születik a kérdés, hogy szabad-e énekelni, hogy földieit, a „kétkézi munkások”, megértik-e az ő szavát, hisz „idegen, irigy, gyanakvó, / kinek szíve, vágya más”. A címadó versben többször tér vissza ugyanez a kérdés, a fenti aggodalom mellett egy másik kétségnek is teret engedve: nem semmittevés-e a költészet, fölére a cselekvéssel, a kezek alkotó munkájával:

*Kezeim dolga helyett
szabad-e énekelni?*

Ez Ágh István költészetének egyik oldala. Tudja, hogy nem fejezte, mert nem fejezhette ki a falu igazi problémáit: „Ami elmúlt, nem elég, / hogy mindent megértsek”; de ugyanakkor, bár még csak futólag, érezhető a nagy szintézisre való igény, hogy költészetével falut, várost egységes látomásba fogjon: „Ami röptével minket összekötne, / hol az a szélvész, hol az a madár?”

Milyen a város, mely befogadta a „szökevényt”, illetve a „szökevények” hogyan találnak új hazát a városban? A „könynyelmű vers” vagányosan hetyke hangja mellett arra is van jel, hogy a beilleszkedés nem problémátlan. „Eljöttünk mindannyian /... A reménység telepén / lődörgünk szabadnapokon. / zsebünkben cirkuszjegyek, / szétmorzsolts számlák / göröcsbegyűrt szerelmeslevél” — számol be a költő a magányosan csavargó szökevények nevében (*Szökevények*). S még maga is úgy látja a várost, ahogy a „szökevények” látják: kívülről. Következésképpen még nem válhatott igazán a város énekesévé sem.

Jószándékú és tehetséges próbálkozásai így egyelőre nem hozták meg az eredményt, a kitűzött cél elérését, hogy falut és várost egy látomásba fogjon, hogy — más szóval élve — egész társadalmunkat érintő problémákat vessen fel, s azokat korszerű módon énekelje meg.

Nem érthette ezt el a választott zsánerek miatt: versei szerkezetükben, szintak-

tikájukban még nem képesek arra, hogy a kort sokoldalúan tükröző, összetett gondolati tartalmakat hordozzanak; de nem érthette el azért sem, mert ars poeticája a kétségkívül szimpatikus, szép indulat mellett néha felületesnek mutatkozik:

*Van tintám, tollam, papírom,
van körülöttem világ.
Valamit írni kellene,
mindegy kicsodát.*

Mégha a vers, amelyből ezt a négy sort idéztük, magának az írás áhítatának, a fehér papír ünnepélyességének kifejezője is, akkor is bizonyos intellektuális igénytelenségre vall az ilyen költői magatartás, és Ágh István további fejlődésében komoly akadály lehet. Tehetsége pedig többre jogosítja. Hisz ha egyelőre csak egyfajta állapotot is tudnak maradéktalanul kifejezni képei, feledhetetlenek az ilyen sorok, melyekhez hasonlóak bőven fordulnak elő a kötetben:

*Kószalok a verőfényben
sugárral fölbetűzött
ropogó zöld szél a pénzem
röpköd ujjaim között.*

Hogy ezen a kamaszos szemléleten és életérzésen túl meghódítsa a költészet igazi tartományait, s valóra váljanak reményei, a kétségkívül meglevő tehetség és szorgalom mellett kívánunk szerencsét neki, s azt, hogy bírja „csodálkozásával és indulattal.” (*Magvető Könyvkiadó, 1965.*)

KELEMEN JÁNOS

FIATAL MAGYAR ÍRÓK ELBESZÉLÉSEI OROSZ NYELVEN

A közelmúltban jelent meg a Szovjetunióban (a „*Molodaja Gvargyija*” kiadásában, 30 000 példányban) *Vesznyanka* címmel a fiatal magyar írók elbeszélésgyűjteménye.

A kötet anyaga — nagyon jó szerkesztői elgondolással — elsősorban az utóbbi években megjelent magyar antológiák, a *Visszhang* és az 1964-es *Körkép* novelláira épül. Baráth Lajos címadó írása, a *Tavaszká* mellett tartalmazza Galabárdi Zoltán: *Egy kis nótázás*, Galambos Lajos: *Tirpákok*, Gereblyes Endre: *Kilenc perc*, Kamondi László: *Szemérmes ateisták*, Kertész Ákos: *Fény a tetők alatt*, Lázár Ervin: *Sárga kapualj*, Mocsár Gábor: *Pirostövű nád*, Pintér Tamás: *Fekete és fehér*, Rákosi

Gergely: *Baljós csillagzat*, Szakonyi Károly: *Éjjeli műszak*, Fejes Endre: *Vonó Ignác*, Fülöp János: *Özvegyek*, Csontos Gábor: *Az úthenger lassan megy* és Sobor Antal: *Az éjjel hazamentek a katonák* c. elbeszélését.

A kötet szépirodalmi anyagát M. Priljezsajeva előszava — melyben a mai magyar novellairódalom legfontosabb jellemzőit igyekszik felvázolni —, és a szerzők rövid bemutatása, életrajzi jegyzetek egészítik ki.

A magyar olvasók nevében is örömmel nyugtázzuk a könyv megjelenését, amely nagyon jó szolgálatot tehet annak érdekében, hogy klasszikusaink mellett élő irodalmunk is egyre szélesebb körben váljék ismertté.

—v—